

Χρειάζονται τα πανεπιστήμια στην Ελλάδα;

Του ΟΡΕΣΤΗ ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ*

Οι κυριότερες νομοθετικές (μεταρ)ρυθμίσεις των ελληνικών ΑΕΙ πραγματοποιήθηκαν με το νόμο του 1932 και με το νόμο-πλαίσιο του 1982. Είναι σήμερα γενικά αποδεκτό ότι η μεταρρύθμιση του 1982 έχει εξαντλήσει τη δυναμική της και είναι αδήριτη αλλά και ώριμη η ανάγκη για μια «μεταρρύθμιση της μεταρρύθμισης».

Κεντρική θέση αυτού του άρθρου αποτελεί η επισήμανση ότι η χώρα μας έχει ελπίδες να επιβιώσει μέσα στο σκληρό ανταγωνισμό της εποχής μας, μόνον αν επιλέξει να μετατραπεί σε «κοινωνία της γνώσης» και κατ' επέκταση σε «οικονομία της γνώσης». Δύσκολα θα αμφισβητήσει κανείς/καμία τη διαπίστωση ότι σε, μια τέτοια πορεία, ο ρόλος των ΑΕΙ είναι αναντικατάστατος. Ομως, πρέπει να γίνει σαφές ότι το ελληνικό πανεπιστήμιο εκτός από «δημόσιο» πρέπει να είναι και «ακαδημαϊκό», διαφορετικά δεν είναι πανεπιστήμιο.

Η κυβέρνηση διατείνεται ότι με τ.ους νόμους για την «αξιολόγηση», τη «διά βίου εκπαίδευση», τη μετατροπή του ΔΙΚΑΤΣΑ σε ΔΟΑΤΑΠ και κυρίως με το νομοσχέδιο φάντασμα για τα ΑΕΙ και την ιδεολογική της, δίκην σοβιετικού κόμματος, εμμονή στα «ιδιωτικά πανεπιστήμια» εξάντλησε από τη μια όλα τα περιθώρια κοινωνικού διαλόγου και κάλυψε από την άλλη την ανάγκη των μεταρρυθμίσεων. Η κυβέρνηση ψεύδεται. Υιοθέτησε μια αλλοπρόσαλλη επικοινωνιακή και νομοθετική τακτική, που είχε αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός φοιτητικού κινήματος εκ του μηδενός, και ένα κύμα «καταλήψεων» που έχει αισίως συμπληρώσει τρεις εβδομάδες και βαδίζει για την τέταρτη. Τα εισαγωγικά θα επεξηγηθούν.

Το ΠΑΣΟΚ προσπαθεί ακόμη να καταλάβει τη διαφορά μεταξύ «ιδιωτικών πανεπιστημίων» και «μη κρατικών πανεπιστημίων». Επιχειρεί ασθμαίνον να προσαρμόσει τη γραμμή του στο «ριζοσπαστισμό» των ημερών, απεμπολώντας θέσεις προς τη σωστή κατεύθυνση, που με κόπο είχε κατορθώσει να ψελλίσει.

Για το ΚΚΕ ποτέ τα πανεπιστήμια δεν ήταν προνομιακός χώρος πολιτικής παρέμβασης. Καταγγέλλει εδώ και χρόνια τις αποφάσεις της «Μπολόνια» και τους κακούς Ν.Δ. ΠΑΣΟΚ και ΣΥΝ(!) σαν εκφραστές της. Πιστό στις παραδόσεις τής δογματικής αριστεράς, δεν έχει σχεδόν τίποτα να προτείνει για το τι πρέπει ν' αλλάξει στα πανεπιστήμια.

Η δυσάρεστη έκπληξη είναι οι δυνάμεις του ΣΥΝ, που εκφράζονται μέσα από αυτό που κάποτε ήταν η «Συσπείρωση». Εμφανίζονται ως ταλιμπάν της υπεράσπισης του «δημόσιου χαρακτήρα του Πανεπιστημίου» και εφαρμόζουν το σύνθημα του Μπους «όποιος δεν είναι μαζί μας, είναι εναντίον μας».

Τέλος, κυρίως μέσα στο φοιτητικό κίνημα, οι πέραν του κοινοβουλευτικού φάσματος «αριστερές» οργανώσεις αρθρώνουν έναν πολιτικό λόγο πρωτόγονο και απλοϊκό. Ψηφίζουν τις καταλήψεις, έχοντας ως στόχο αιτήματα που οδηγούν σε ακαδημαϊκό μεσαίωνα, μεταξύ άλλων το «ενιαίο πτυχίο χωρίς εξειδίκευση», δηλαδή π.χ. την κατάργηση των μεταπτυχιακών.

Η ΠΟΣΔΕΠ, αφού οδήγησε την υπόληψη των πανεπιστημιακών στο χαμηλότερο σημείο αξιοπιστίας, εξαγγέλλοντας τα τελευταία δύο χρόνια απεργίες στις οποίες σχεδόν κανείς δεν συμμετείχε, συντάσσεται με το κίνημα των «καταλήψεων» και εξαγγέλλει απεργία των καθηγητών τις μέρες της κατάληψης. Ετσι η κοινή γνώμη πληροφορείται ότι «και οι καθηγητές κάνουν απεργία». Ω του παραλογισμού! Ελέω καταλήψεων, η ΠΟΣΔΕΠ μπορεί να υπερηφανεύεται κιόλας ότι η απεργία έχει 100% επιτυχία. Γιατί αν θυμάμαι καλά, στις άλλες απεργίες ήταν περίπου 1%.

Και η ελληνική κοινωνία; Η ελληνική κοινωνία έδειξε καθαρά ότι δεν χρειάζεται τα πανεπιστήμια. Αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι ενώ είναι εδώ και τρεισήμισι εβδομάδες κλειστά, αυτό δεν ενοχλεί τελικά κανέναν. Εξάλλου, κανείς δεν γνωρίζει τι είναι πανεπιστήμιο. Τύπος και κοινή γνώμη αναρωτιούνται εναγωνίως: «Χάθηκε η εξεταστική;». Θαρρείς και πανεπιστήμιο είναι η «εξεταστική». Ε, λοιπόν, «δεν χάθηκε η εξεταστική». Οπως κάθε φορά, έτσι και τώρα οι φοιτητές θα απειλήσουν με νέες καταλήψεις αν δεν δοθεί εξεταστική τον Ιούλιο ή διπλή εξεταστική τον Σεπτέμβριο-Οκτώβριο ή τριπλή εξεταστική τον Ιανουάριο-Φεβρουάριο-Μάρτιο, και πάει λέγοντας. Και όπως κάθε φορά, οι πανεπιστημιακοί θα τις δώσουν. Αυτό που χάθηκε είναι η ακαδημαϊκή αξιοπρέπεια, το διεθνές κύρος των ελληνικών ΑΕΙ, εκατομμύρια ευρώ από τους μισθούς που εισπράττουν χωρίς να δουλεύουν τα μέλη ΔΕΠ, ανυπολόγιστο κόστος σε χαμένη παραγωγικότητα, ερευνητική και διδακτική.

Τελικά, τις «καταλήψεις» ποιοι τις κάνουν; Είναι αλήθεια ότι τις πρώτες ημέρες ξεκίνησαν με ενθουσιασμό και μαζικότητα. Στο μεταξύ, οι φοιτητές εξαφανίστηκαν. Αν οποιοσδήποτε κάνει τον κόπο μιας βόλτας, θα διαπιστώσει ότι στις σχολές υπάρχουν 20-30 φοιτητές και έχει αρχίσει να είναι πια δύσκολη ακόμη και η σύγκληση νέων γενικών συνελεύσεων για τη συνέχιση ή μη της «κατάληψης». Πώς να βγάλει κανείς τα εισαγωγικά, ύστερα;

Φαινόμενα ευνοιοκρατίας, αναξιοκρατίας, διαφθοράς, αδιαφορίας ενδημούν και μέσα στο σώμα των πανεπιστημιακών. Ομως, αυτοί/αυτές που μοχθούν για ένα πανεπιστήμιο δημόσιο (αλλά και ακαδημαϊκό και αξιοκρατικό) δεν είναι λίγοι. Εργάζονται ακούραστα στην πρώτη γραμμή της διεθνούς ερευνητικής πρωτοπορίας και γαλουχούν μια πολυπληθή γενιά νέων επιστημόνων, υποψηφίων διδασκόντων ή

μεταπτυχιακών σπουδαστών στα μυστικά της έρευνας, της επιστημονικής μεθόδου, στην αγάπη για τη διδασκαλία, στην ακαδημαϊκότητα. Προσπαθούν, και πολλές φορές τα καταφέρνουν, ν' αλλάξουν το κλίμα της μιζέριας, να καταρρίψουν το μύθο της «ψωροκώσταινας» και κερδίζουν μικρά και μεγάλα «Euro» στα διεθνή επιστημονικά γήπεδα. Μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας, δεν δίνουν τον τόνο, δεν είναι αυτοί/αυτές που διαμορφώνουν το στερεότυπο της κοινής γνώμης για το τι είναι Πανεπιστήμιο σήμερα.

Βέβαια, οι αγκυλώσεις είναι τεράστιες. Το Τμήμα Φυσικής του ΑΠΘ έχει μια επιστημονική βιβλιοθήκη πρότυπο. Πριν από μερικά χρόνια αποφάσισε να θεσπίσει μια εγγύηση 5 ευρώ για κάθε φοιτητή που έκανε χρήση του δανεισμού βιβλίων, την οποία λάμβανε πίσω όταν με το καλό έπαιρνε το πτυχίο του και επέστρεφε όλα τα βιβλία.

Υστερα από πολλές μέρες «κατάληψη» της βιβλιοθήκης, το μέτρο αυτό, που σύμφωνα με τους καταληψίες παραβίαζε κατάφωρα την «δωρεάν παιδεία», καταργήθηκε. Η «δωρεάν παιδεία» στο τμήμα διασώθηκε. Η αιμορραγία των «χαμένων» βιβλίων συνεχίστηκε.

Ομως, για να αποδώσουμε τα του Καίσαρος τω Καίσαρι, πρέπει να πούμε ότι η κ. Γιαννάκου κατόρθωσε το ακατόρθωτο. Ωριμα αιτήματα για τομές στα ΑΕΙ που θα είχαν την ευρεία συναίνεση των πανεπιστημιακών, μεγάλης πλειοψηφίας των φοιτητών αλλά και της ελληνικής κοινωνίας κήκκαν μέσα στη λαίλαπα της κυβερνητικής αμετροέπειας. Ενα εύγλωττο παράδειγμα συνιστούν τα περίφημα «προσπαιτούμενα».

Είναι μια παγκόσμια ελληνική πρωτοτυπία. Στα ελληνικά πανεπιστήμια μπορείς να περάσεις ένα μάθημα του 6ου π.χ. εξαμήνου, χωρίς να έχεις την υποχρέωση να έχεις περάσει ούτε ένα μάθημα του 1ου εξαμήνου. Η αποθέωση της αντιεπιστημονικότητας και του ανορθολογισμού μέσα στον, κατά τεκμήριο, ναό του ορθού λόγου.

Η κυβέρνηση και τα κόμματα ας αφήσουν την πανεπιστημιακή κοινότητα να αποφασίσει για τις απαραίτητες αλλαγές με πανεπιστημιακούς και ακαδημαϊκούς όρους. Η κοινωνία πρέπει να εμπιστευθεί την πανεπιστημιακή κοινότητα και οι πανεπιστημιακοί πρέπει να τολμήσουν να ενεργοποιήσουν την εσωτερική δυναμική των ΑΕΙ. Η πολιτεία και η κοινωνία έχουν την υποχρέωση να εξασφαλίσουν το πλαίσιο της αυτοτέλειας, της χρηματοδότησης και της ακαδημαϊκότητας για να αποκατασταθεί η έννοια «πανεπιστήμιο». Προς την κατεύθυνση της κοινωνίας της γνώσης, του «δημόσιου» αλλά και «ακαδημαϊκού» πανεπιστημίου. Προτού αναγκαστούμε να παραδεχτούμε ότι τελικά δεν χρειάζονται τα πανεπιστήμια στην Ελλάδα!

* Αναπλ. καθηγητής, Τμήμα Φυσικής Α.Π.Θ

orestis.kalogirou@phvsics.auth.gr